

A. С. Лапченко

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна
УДК: 94(477.54)«192»+911.3:[334.713:675]

**ГЕОГРАФІЯ ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ПРОМИСЛІВ
З ПЕРЕРОБКИ ТВАРИННОЇ СИРОВИНИ В СЕЛАХ
ХАРКІВЩИНИ В ПЕРІОД НЕП**

A. Lapchenko

V. N. Karazin Kharkiv National University

***Geography and Dynamics of the Industries Processing
Raw Materials of Animal Origin in the Villages
of Kharkiv Region during the NEP***

У статті досліджується розвиток у селах Харківщини промислів з переробки тваринної сировини, які протягом 1921–1929 рр. залишалися основою селянської економіки.

Ключові слова: кустар, ремісник, селянство, промисли, промисловець, кустарна промисловість, нова економічна політика.

Background research related to the lack of researches in the given topic historiography. Territorial boundaries cover a large region — Kharkiv region, which until 1925 largely coincide with the boundaries of Kharkov province. And in 1925, it was divided into several provinces — Kharkov, Sumy, Kupiansk, Izyumskogo, Romney. The chronological boundaries article dated from 1921–1929's, during which was implemented new economic polityka. Osnovnu attention paid to the article features geographically-sectoral design small-scale production of animal products in the region in 20 years of the twentieth century.. On the basis of the detected and studied complex of sources the author analyzes the source base peasant industries in Kharkiv in this period. Found total number of farmers who were engaged in crafts processing animal products. Also revealed the specific industry Kharkov peasantry during nepu. Isnuvav number of factors that pushed the peasant engage in crafts: surplus agricultural products and raw materials; meet a wide range of numerous industrial, domestic and cultural needs; urgent need to replenish the family budget; surplus labor; free time from agricultural work (especially in winter) and others. The development of rural industries processing animal products in the years 1921–1929 in the Kharkiv region characterized by strength and diversity. Village artisans representing an original way of small private commodity production. Basically crafts processing animal products involved in two socio-professional groups: lone artisan and peasant host of crafts. The social basis of industrial employment accounted malozemelni without sowing without Trac-

tion economy, which crafts were an important source of household income. The attention is focused on characteristic features of the state policy on «small business» peasants. Attention is paid to co-operation and effects of these industries on the further development rozvytok. Kooperatyvna form does not become dominant and dominant. In 1927–1928 33% were co-rural artisans, engaged in crafts processing animal products in Kharkiv.

Keywords : artisan, craftsman, peasants, crafts, industrialist, handicraft industry, new economic policy.

Основное внимание в статье посвящено освещению особенностей географически-отраслевого оформления мелкого производства из животного сырья региона в 1920-х гг. Установлено общее количество крестьян, которые занимались промыслами по обработке животного сырья. Также выявлена специфика промышленной деятельности харьковского крестьянства в течение нэпа. Акцентировано внимание на характерных чертах государственной политики касаясь «малого бизнеса» крестьян.

Ключевые слова: кустарь, ремесленник, крестьянство, промыслы, промышленник, кустарная промышленность, новая экономическая политика.

Актуальність дослідження сільських промислів з переробки тваринної сировини на Харківщині в роки НЕПу зумовлена низкою обставин. По-перше, селянські промисли з обробки тваринної сировини були важливою складовою національних традицій українського народу. Вивчення селянських промислів дає змогу отримати цілісне уявлення про економічні особливості розвитку конкретного регіону і разом з тим — про культурні традиції місцевості. По-друге, предмет дослідження дає можливість виявити деякі особливості селянського побуту в роки НЕПу. По-третє, завдяки вивченню цієї сфери народного господарства можна буде повніше поглянути на соціально-економічне життя селянина Харківщини в роки НЕПу. По-четверте, в період НЕПу для великої частини мешканців актуальним був пошук додаткових засобів для існування.

Дослідження обраної проблеми також диктується необхідністю в сучасному переосмисленні багатьох суттєвих аспектів історичного розвитку селянських промислів з переробки тваринної сировини в роки НЕПу, більш об'єктивного визначення його місця в модернізації, що в той час відбувала-ся в Україні. Для сучасної української історичної науки вивчення історії селянських промислів на Харківщині залишається доволі актуальним і становить значний науковий і практичний інтерес. Таке дослідження суттєво збагачує історію матеріальної культури українського народу, прискорює його духовне відродження.

Історіографія проблеми. Перші праці щодо селянських промислів з'явилися вже в 1920-ті рр. [1; 2]. А. Рибніков розглядав ці промисли як частину селянської економіки [8; 9]. В історичній науці тривалий час з'являлися тільки загальні соціально-економічні дослідження, а селянські промисли залишилися поза увагою істориків. Загальні аспекти розвитку промислів та приватного підприємництва розглядаються в працях В. Калініченка [5] О. Сушка [14], В. Олянич [7] та ін. Сільські промисли з переробки тваринної сировини на Харківщині в роки НЕПу ще не стали предметом окремого дослідження.

Для вивчення проблеми ґрунтовним джерелом є статистичні матеріали відповідних відділів ЦСУ. Дані промислової статистики переважно зосереджено у зведених статистичних виданнях (довідниках, збірниках, щорічниках), що містять таблиці, які характеризують виробничу діяльність [7; 11; 13]. Поряд з опублікованою статистикою 1920-х рр., важливою складовою джерельної бази дослідження є демографічний перепис 1926 р. [3]. В опублікованих матеріалах вміщено дані про кількість осіб, задіяних у різних галузях дрібного виробництва, та інша інформація.

Метою статті є оцінка розвитку селянських промислів з переробки тваринної сировини на Харківщині в період НЕПу. Хронологічні межі дослідження — 1921–1929 рр. — період НЕПу в Україні.

Відповідно до мети ставляться такі завдання: вивчити особливості географічно-галузевого оформлення дрібного виробництва з тваринної сировини регіону в даний період; простежити динаміку розвитку і виявити специфіку промислової діяльності харківського селянства, адаптивні механізми функціонування сільських промислів з обробки тваринної сировини регіону в роки НЕПу.

Вклад основного матеріалу. Відновлення народного господарства України після громадянської війни, перехід до НЕПу були нерозривно пов'язані з розвитком кустарної промисловості. В господарському житті селян України кустарництво було надійним джерелом підсобного заробітку, а в період післявоєнної розрухи — практично єдиним постачальником товарів широкого народного вжитку. Селянська промисловість з переробки тваринної сировини спиралась у роки НЕПу на значну сировинну базу Харківщини — більш ніж півтора мільйонне поголів'я худоби [4, с. 121]. Також розвитку цієї галузі сільських промислів сприяв відносно місткий ринок збуту виробів. Потреби у взутті й одязі як у селянства, так і в міських мешканців, постійно зростали. Вказані фактори переважно й визначили розвиток переробки тваринної сировини на Харківщині.

В період НЕПу на Харківщині в селянській промисловості, пов'язаній з обробкою продуктів тваринництва, склалися найрізноманітніші промисли:

чинбарство, кушнірство, лимарство, чоботарство, ткацтво, коцарство, шаповальство тощо. Чинбарне та чоботарське виробництво були провідними на Харківщині в досліджуваний період і займали 4–5 місце по країні. Географія чинбарного промислу завжди лишалася відносно рівномірною. Великі центри його концентрації трапляються в усіх районах регіону. Але слід виділити Ізюмську, Охтирську та Сумську округи. Протягом НЕП у регіоні налічувалося від однієї до двох тисяч сільських чинбарів [3, с. 123]. Головною сировиною для чинбарства були шкури худоби (коней, кіз, овець, свиней та ін.), яка була в той час невід’ємною частиною будь-якого селянського господарства.

Лимарі, які на Харківщині за кількістю (загалом їх було близько 120) значно поступалися чинбарям, виготовляли яловичі та свинячі не дублені шкіри. Завдяки високій пластичності, сириця використовувалась для виготовлення різних лимарсько-сідельних виробів, зшивальних ремінців та приводних ременів. Попри маленьку кількість, лимарі не лише забезпечували потреби місцевих селян, а й вивозили продукцію на місцеві ринки та ярмарки.

Кустарна обробка шкіри була трудомісткою й досить шкідливою для здоров’я справою. А все виробництво здійснювалося переважно в хатах або на підвір’ї. Але саме в період НЕПу селяни почали будувати окремі приміщення для промислу. В результаті 1926 р. приблизно третина сільських чинбарів і лимарів мала осібні виробничі приміщення [4, с. 337]. Працю в цьому промислі не розподіляли, він найчастіше мав ознаки сімейного виробництва.

Селянська шкіряна продукція давала сировину для виготовлення взуття. Виробництво шкіряного взуття було предметом ще одного селянського промислу — чоботарського. За всесоюзним переписом 1926 р. цим промислом займалося 19% від усіх селян-промисловців на Харківщині [3, с. 336]. Незважаючи на розвиток фабричного виробництва взуття, кількість селян-чоботарів на Харківщині протягом 1920-х рр. майже не змінилася. Географія промислу була досить рівномірною за поширенням по регіону. Але лідером, як і в попередні роки, залишався Валківський район. Різними джерелами було зафіксовано близько тисячі чоботарів в Ізюмській та Харківській округах. На початку 1920-х рр. існувало кілька категорій чоботарів. «Шевці» або «шведці» — перша категорія, яка займалася потоково-товарним виробництвом грубих, але міцних селянських чобіт. До другої групи належали так звані «латуни». Вони спеціалізувалися виключно на ремонті взуття. Третя група чоботарів — це ті, хто виготовляв на замовлення односельців витончені жіночі черевички. Але вже в середині 1920-х рр. цього поділу майже не було, адже всі чоботарі працювали і на ринок, і на замовлення, і ремонтували взут-

тя. Виокремились так звані «заготівники». В регіоні налічувалося від 2 до 5 тис. чоботарів.

Обробка сирих овчин є предметом іще одного великого селянського промислу — кушнірського. Розвитку цього промислу на Харківщині сприяла багата місцева сировинна база, при цьому значну частину овець вирощував сам селянин-промисловць. Усе виробництво велося переважно в хатах або на подвір'ї, як і в чинбарів. У період НЕПу селяни почали будувати окремі приміщення для промислу. Так, у Білопільлі на початку 1920-х рр. з 40 місцевих промислових господарств осібні майстерні існували тільки у 8 [4, с. 123]. За чисельністю задіяних селян — майже 500 — кушнірство трішки поступалося чинбарному промислу. Продовженням кушнірського виробництва, звичайно, був кожуховий промисел. Значна частина харківських селян-промисловців самі вичиняли овечі шкіри для виробництва. Таким чином, займалися одночасно кушнірством і кожухарством. Саме в цьому промислі активно використовували найману працю. Великими центрами концентрації промислу були с. Котельви — Охтирської округи, с. Дробішево і Савинці — Ізюмської округи, с. Павлівка й Попівка — Куп'янської округи. Ринок збуту не обмежувався місцевими базарами та ярмарками. Багато кожухів вивозили на базари сусідніх регіонів.

Сезонним був шапковий промисел. За сезон (близько 4 місяців) майстер міг виготовити до 850 шапок. Цей промисел був доволі поширений серед селян Харківщини. А в період НЕПу для нього було характерне швидке зростання: від 4 до 6 тис. майстрів [3, с. 430; 6, с. 34], тобто більше, ніж удвічі. Основною округою, де зосередився шапковий промисел, була Ізюмська.

Виготовлення струн для різних музичних інструментів було розвинуте слабо (найбільше — в Ізюмській округі), адже потребувало складного й дорогого обладнання. Поряд з традиційною формою струнного промислу значного розвитку набув його спрощений варіант — заготівля та попередня обробка баранячих кишок. Далі ці заготовки збувалися оптовикам, які перепродавали напівфабрикат до Німеччини. Географія заготівельного промислу обмежувалася Ізюмським, Зміївським, Куп'янським і Харківським районами.

Також у досліджуваний період на Харківщині існувала група селянських виробництв з обробки вовни. Найбільш розвинені були прядіння і ткацтво з вовни. Їхньому розвитку, окрім доступної сировини, сприяло те, що обробка вовни набагато простіша, ніж рослинної сировини (конопель та льону). Найбільше цей промисел був розвинутий в Охтирському й Валківському районах. Займалися ним жінки в зимовий час.

Виготовлення сукна на Харківщині поширилося ще з XVII ст. А в період НЕПу кількість селян, задіяних у цьому виробництві, постійно зменшувала-

ся, оскільки було важко конкурувати з фабричним. Також скорочення відбулося через значне звуження ринку збуту. Сировиною була овеча вовна. 1926 р. цим промислом в Харківській окрузі займалося 789 селян, в Ізюмській — 431, у Сумській — 543 [3, с. 389–410].

Вовна слугувала сировиною і для килимарства. Мешканці Харкова широко використовували килими в побуті. Ворсові килими «коци» мали великий попит по всій Росії. Протягом усієї НЕП ця продукція селян намагалася конкурувати з фабричною завдяки надзвичайно різноманітним орнаментам. Але кількість селян, які займалися цим промислом, щороку зменшувалась. Багато харківських килимів і сьогодні експонуються в музеях.

Також широко розвинутим у регіоні було кустарне виробництво валяного взуття. В цьому промислі майстерню від селянського житла відокремлювали рідко. Головною сировиною була шерсть великої рогатої худоби та коней, а нерідко й низькоякісна овеча вовна. Серед приблизно 200 промислових господарств Харківщини виділялися селянські підприємства с. Уди (Харківська округа), бо вони мали механічні качальні пристрої з приводом від водяних млинів [4, с. 543].

Національний склад селян, задіяних у сільських промислах з переробки тваринної сировини на Харківщині, зафіксував перепис населення 1926 р.

Табл. 1.

**Національний склад осіб,
здіяних у сільських промислах на Харківщині
(за переписом 1926 р.)**

Промисел	Українці	Росіяни	Євреї	Інші
Чоботарство	44%	3%	50%	3%
Лимарство	92%	2%	0	6%
Кушнірство	91%	7%	0	2%
Шаповальство	90%	0	5%	5%
Ткацтво	94%	5%	0,5%	0,5%
Килимарство	89%	4%	0,7%	6,3%

Таблицю склала авторка за: [3].

Ці дані показують, що селянськими промислами з переробки тваринної сировини на Харківщині займалися здебільшого українці, й лише чоботарством — переважно євреї.

За традиційним поділом праці на жіночу і чоловічу, перепис населення зафіксував такі дані.

Табл. 2.

**Статевий розподіл селян, задіяних у промислах на Харківщині
(за переписом 1926 р.).**

Промисел	Чоловіків	Жінок
Чоботарство	98%	2%
Лимарство	63%	37%
Шаповальство	75%	25%
Ткацтво	1%	99%
Килимарство	5%	95%

Таблицю склала авторка за: [3].

Ці дані свідчать про те, що селянськими промислами з переробки тваринної сировини займалися як чоловіки, так і жінки.

Промислами займалися селяни, які були мало забезпечені землею та реманентом, хоч до них вдавалися й заможні господарства.

Табл. 3.

Сільські кустарі за розмірами посівних площ (у десятинах)

Без посіву	До 1	1–2	2–3	3–4	4–6	6–8	8–10	Від 10
1,6%	44,8%	29,4%	11,8%	4,6%	3,4%	2,5%	1,1%	0,8%

Таблицю склала авторка за: [3].

Ці дані показують, що сума промисловців без посівних площ і з посівами до 2 дес. становила 75,8%. Селяни з такими посівами належали до бідноти. Якщо без посівних і з посівами до 2 дес. нараховувалося 75,8%, то без коня або з одним конем — до 91,7%. Тому визначати кустарно-промисловою масу як заможну групу селянства є помилкою.

Табл. 4.

**Прибутки від промислів на Харківщині
(в залежності від розмірів посівних площ у десятинах)**

Без посіву	До 2	2–4	4–6	6–8	8–16	Від 16
8,9%	32,3%	19,6%	15,1%	9,1%	6,4%	0,8%

Таблицю склала авторка за: [3].

Чим менша була посівна площа, тим більше часу селянин витрачав на промисли. Звідси прямо випливає, що прибуток від промислів відносно загальної суми прибутків селянської родини був тим вищий, чим менший був розмір посіву. Так, господарство з посівом до 2 дес. поповнювало бюджет від про-

мислових занять в обсязі 70–92%, при посіві близько 2–6 дес. — 45–55%, при посіві близько дес. — 30–40%, а при посіві понад 8 дес. промисли давали 20% бюджету [11, с. 73–74].

Досліджуючи промисли селян, не можна пройти повз соціальний склад сільських промисловців. Виокремлюють шість груп, які займалися селянськими промислами: робітники; службовці; з наймитами; ті, що працюють лише з членами родин; «одинці»; члени сім'ї, які допомагають у занятті. В першій категорії налічувалось 10%, у другій — 1%, у третій — 5%, у четвертій — 11%, у п'ятій — 62%, у шостій — 11% [3, с. 106–123]. А отже, промислами переважно займалися селяни-одинці, члени сім'ї, котрі допомагають, ті, що працюють з членами родин (разом 82%). Значить, це був сімейний приробіток.

Загалом Харківщина — один з найбільш промислово розвинутих регіонів країни. Її питома вага в загальному обсязі реалізованої по країні продукції з тваринної сировини з 1921 р. по 1926 р. зросла з 4,3% до 5,5%.

Висновки. Особливості території визначали спосіб життя місцевих мешканців, які за своєю природою звикли жити з землі і займалися промислами. Існувала низка факторів, які підштовхували селянина до промислів: надлишок сільськогосподарських продуктів та сировини; задоволення широкого кола виробничих, побутових і культурних потреб; нагальна потреба в поповненні сімейного бюджету; надлишок робочих рук; вільний від сільськогосподарської роботи (особливо взимку) час та інші. Розвиток селянських промислів з переробки тваринної сировини в 1921–1929 рр. на Харківщині характеризувався різноманітністю. Сільські кустарі представляли самобутній уклад дрібного приватного товарного виробництва. Переважно тваринну сировину перероблювали дві соціально-професійні групи: кустарі-одинаки та селяни-господарі з промислами. Соціальну основу промислів становили малоземельні, безпосівні та безтяглові господарства, для яких промисли були важливим джерелом формування сімейного бюджету. Кооперативна форма розвитку не стала панівною. На 1927–1928 рр. було кооперовано 33% сільських кустарів, котрі займалися промислами з обробки тваринної сировини на Харківщині. Кооперацію партійного-господарське керівництво розглядало як незамінний інструмент для відбудови виробництва й насичення ринку.

У подальших дослідженнях доцільно розглянути вплив державно-податкової та кредитної політики на розвиток селянських промислів, дослідити обсяги прибутків від промислів на Харківщині.

1. Вісник промкредит кооперації. — 1928. — № 11–12.

2. Всероссийская сельскохозяйственная и городская перепись 1917 г. Харьковская губерния. Итоги по уездам губернии и городам (предварительный подсчет). — Харьков, 1920. — 17 с.

3. Всесоюзная перепись населения 1926 г. — Т. 29: Украинская Социалистическая Советская Республика. Правобережный подрайон. Левобережный подрайон. — Оtd. 2. Занятия. — М. : ЦСУ Союза ССР, 1930. — 522 с.

4. Історія декоративного мистецтва України : У 5 т. — Т. 4 / [голов. ред. Г. Скрипник]. — К. : НАН України. ІМФЕ імені М. Т. Рильського, 2011. — 512 с.

5. Калініченко В. Селянське господарство України в період непу: Історико-економічне дослідження / Калініченко В. — Харків : Основа, 1997. — 400 с.

6. Кустарна промисловість та кустарно-промислова кооперація УСРР : [Зб. ст. і матеріалів] / За ред. С. Зарудного. — Харків : Книгоспілка, 1927. — 225 с.

7. Олянич В. В. Приватне та кооперативне підприємництво селянських господарств в Україні (1921–1929 рр.): історичний аспект: монографія / Олянич В. В. — Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. — 304 с.

8. Рыбников А. А. Кустарная промышленность и сбыт кустарных изделий / А. А. Рыбников, А. С. Орлов — М. : Экономическая жизнь, 1923. — 47 с.

9. Рыбников А. А. Очерки организации сельского кустарно-ремесленного хозяйства / Рыбников А. А. — М. : Кооперативное издательство, 1926. — 63 с.

10. Селянські бюджети України (Монографічне обслідування селянських бюджетів за 1926–27 господарчий рік) // Статистика України. — № 200. — Харків, 1931. — 272 с.

11. Статистика України. Селянські бюджети України (монографічне обслідування селянських бюджетів за 1924–25 господарчий рік). — Харків : [Центр. стат. упр. УСРР], уряд. друк імені Фрунзе, 1927. — № 115–193 с.

12. Статистика України. Сер. 10: Статистика праці / Центральне статистичне управління УРСР. — Харків : Харківське обласне управління статистики, 1925. — 527 с.

13. Статистична хроніка / Відділ статистики промисловості ЦСУ. — Харків, 1927. — № 1 (6). — 43 с.

14. Сушко О. Непмани: соціально-історичний тип приватних підприємств в УСРР (1921–1929) / Сушко О. — К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. — 96 с.

1. Visnyk promkredyt kooperatsiyi. — 1928. — # 11–12.

2. Vserossiyskaya sel'skohozyajstvennaya i gorodskaya perepis' 1917 g. Har'kovskaya guberniya. Itogi po uezdnam gubernii i gorodam (predvaritel'nyj podschet). — Har'kov, 1920. — 17 s.

3. Vsesoyuznaya perepis' naseleniya 1926 g. — Т. 29: Ukrainskaya Socialisticheskaya Sovetskaya Respublika. Pravoberezhnyj podrajon. Levoberezhnyj podrajon. — Оtd. 2. Zanyatiya. — М. : CSU Soyuza SSR, 1930. — 522 s.

4. Istoriya dekoratyvnoho mystetstva Ukrayiny : У 5 т. — Т. 4 / [holov. red. H. Skrypnyk]. — К. : NAN Ukrayiny. IMFE imeni M. T. Ryl's'koho, 2011. — 512 s.

5. Kalinichenko V. Selyans'ke hospodarstvo Ukrayiny v period nepu: Istoryko-ekonomichne doslidzhennya / Kalinichenko V. — Kharkiv : Osnova, 1997. — 400 s.

6. Kustarna promyslovist' ta kustarno-promyslova kooperatsiya USRR : [Zb. st. i materialiv] / Za red. S. Zarusnoho. — Kharkiv : Knyhospilka, 1927. — 225 s.

7. Olyanych V. V. Pryvatne ta kooperatyvne pidpryemnytstvo selyans'kykh hospodarstv v Ukrayini (1921–1929 rr.): istorychnyy aspekt: monohrafiya / Olyanych V. V. — Kharkiv : KhNU imeni V. N. Karazina, 2012. — 304 s.

8. Rybnikov A. A. Kustarnaya promyshlennost' i sbyt kustarnykh izdelij / A. A. Rybnikov, A. S. Orlov — М. : Ekonomicheskaya zhizn', 1923. — 47 s.

9. Rybnikov A. A. Ocherki organizatsii sel'skogo kustarno-remeslennogo hozyajstva / Rybnikov A. A. — М. : Kooperativnoe izdatel'stvo, 1926. — 63 s.

10. Selyans'ki byudzhety Ukrainy (Monohrafichne obsliduvannya selyans'kykh byudzhetiv za 1926–27 hospodarchy rik) // Statystyka Ukrainy. — # 200. — Kharkiv, 1931. — 272 s.

11. Statystyka Ukrainy. Selyans'ki byudzhety Ukrainy (monohrafichne obsliduvannya selyans'kykh byudzhetiv za 1924–25 hospodarchy rik). — Kharkiv : [Tsent. stat. upr. USRR], urjad. druk imeni Frunze, 1927. — # 115–193 s.

12. Statystyka Ukrainy. Ser. 10: Statystyka pratsi / Tsentral'ne statystychnе upravlinnya URSS. — Kharkiv : Kharkivs'ke oblasne upravlinnya statystyky, 1925. — 527 s.

13. Statystychna khronika / Viddil statystyky promyslovosti TsSU. — Kharkiv, 1927. — # 1 (6). — 43 s.

14. Sushko O. Nepmany: sotsial'no-istorychnyy typ pryvatnykh pidpryyemstv v USRR (1921–1929) / Sushko O. — K. : NPU im. M. P. Drahomanova, 2003. — 96 s.

A. A. Сокирко

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

УДК: 930.253:75.051(477)«1920/1930»

**ПАРТІЙНО-ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА
ЩОДО ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА УСРР
(1920-ті — початок 1930-х рр.)**

A. Sokyрко

Kyiv National Taras Shevchenko University

***The Party and State Politics in the Field
of Fine Arts in USSR (1920's — the Early 1930's)***

У статті проаналізовано еволюцію політики більшовиків щодо образотворчого мистецтва 1920-х — початку 1930-х рр.

Ключові слова: культура, образотворче мистецтво, більшовики, ідеологія.

The article analyzes the evolution of the Bolshevik politics in the field of fine arts, from demonstrative non-interference in the creative process in the 1920's to direct guidance of the party in the the artistic life in the early 1930's.

Bolshevik Party used the fine art primarily as a means of propaganda, communist ideology and policy implementation tools in forming of «new» Soviet man. Declared in 1920's the desire to create a new culture, a variety of art forms and trends, demonstrative non-interference of the power in the creative process, at the beginning of 1930's was replaced by a direct party guidance of the artistic life and work of artists. Government order to the artists finally resulted in the elimination of Art Associations in 1932 and combining them into Orgburo Union of Soviet Artists of Ukraine. The only creative method — socialist realism, designated by CPSU(b) put an end of the versatility of the Ukrainian art.

Keywords: culture, visual arts, the Bolsheviks, ideology.